

SAVONIA

Tekniikka

Palopäällystön koulutus

OPINNÄYTETYÖ

PALOTARKASTUKSEN OMAVALVONNAN KÄYTÖN LAAJUUS JA MAHDOLLISET KEHITTÄMISTARPEET

Niko Autti

4.5.2016

SAVONIA-AMMATTIKORKEAKOULU - TEKNIikka, KUOPIO

Koulutusohjelma

Palopäällystön koulutusohjelma

Tekijä

Niko Autti

Työn nimi

Palotarkastuksen omavalvonnan käytön laajuus ja mahdolliset kehittämistarpeet

Työn laji

Päiväys

Sivumäärä

Opinnäytetyö

28.4.2016

30+19

Työn valvoja

Yrityksen yhdyshenkilö

Vanhempi opettaja Ismo Kärkkäinen

Pelastuspäälikkö Timo Rantala

Yritys

Lapin pelastuslaitos

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa palotarkastuksen omavalvonnan käytöstä eri pelastuslaitosten alueilla sekä kerätä ajatuksia sen mahdollista kehittämistä varten. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin pääasiallisesti sähköpostia, mutta lisäksi myös henkilökohtaisia haastatteluja tai henkilökohtaisia tiedoksiantoja.

Palotarkastuksen omavalvontamenetelmää käytetään pelastuslaitoksilla jo melkein päi ympäri Suomen, mutta pääasiassa omakotitaloissa. Omavalvonnan katsotaan helpottavan työkuormaa, ja siinä nähtiin paljon hyviä puolia. Kehittämisehdotuksina oli saada omavalvonnan palautuslomake sähköiseen käsittelymuotoon sekä myös omavalvonnan laajentaminen koskemaan soveltuvia yritys- ja laitospkohteita kuten maatiloja.

Palotarkastuksen omavalvonta odottaa lopullista ”läpimurtoa” eli Varanto- hankkeen toteutumista. Varanto on pelastustoimen tietovarantojärjestelmä, johon toivotaan sähköistä palotarkastuslomakkeen palautusmahdollisuutta. Tämä nopeuttaisi ja tehostaisi palotarkastusten tekemistä pienkohteissa, joihin sisältyy niin omakotitalot, kerrostalohuoneistot, rivitalohuoneistot kuin vapaa- ajan asunnotkin.

Avainsanat

palotarkastus, omavalvonta

Luottamuksellisuus

Julkinen

SAVONIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Programme

Fire Officer (Engineer)

Author

Niko Autti

Title of Project

Resident-made fire inspection and proposal for improvements of the concept

Type of Project

Final project

Date

28th April 2016

Pages

30+19

Academic Supervisor

Mr. Ismo Kärkkäinen, Senior Instructor

Company Supervisor

**Mr. Timo Rantala, CEO of emergency services
department**

Company

Lapland Rescue Department

Abstract

Fire inspection may face some changes in the future. Residents have been able to conduct fire inspections by themselves for quite some time now. The trend is that resident-made fire inspections are also preferred in other than residential buildings such as small factories and farm buildings. The main objective of this thesis is to present information about how widely different rescue department areas are using this option of resident-made fire inspections. The aim is also to get ideas for improvements of this concept. The data has been collected mostly through interviews.

Research work of this thesis shows that almost all of the different rescue departments are using the option of resident-made fire inspections but there could be some improvements. An online form is seen as the most important improvement to the resident-made fire inspection and there also are lot of expectations on the nationwide rescue service information project, called Varanto.

Keywords

Resident-made fire-inspection, improvement

Confidentiality

Public

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	4
2 LAPIN PELASTUSLAITOKSEN YLEISKUVA	5
2.1 Rovaniemen kaupungin alue	7
2.2 Kittilän Levitunturin alue	9
2.3 Rovaniemen ja Kittilän toiminta-alueiden keskeiset eroavaisuudet onnettomuuksien ehkäisyn näkökulmasta	11
3 ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY	12
3.1 Palotarkastuksen historiaa	13
3.2 Palotarkastustyön muutokset.....	15
3.3 Palotarkastuksen ja muun valvontatoiminnan eri muodot nykyään.....	19
4 OMAVALVONTA	21
4.1 Omavalvonta Lapin pelastuslaitoksen alueella	21
4.2 Kyselytutkimus omavalvonnasta	22
4.3 Kyselytutkimuksen tulokset	23
4.4 Yhteenveto	27
5 POHDINTA	28
LÄHTEET	30
LIITTEET	31

1 JOHDANTO

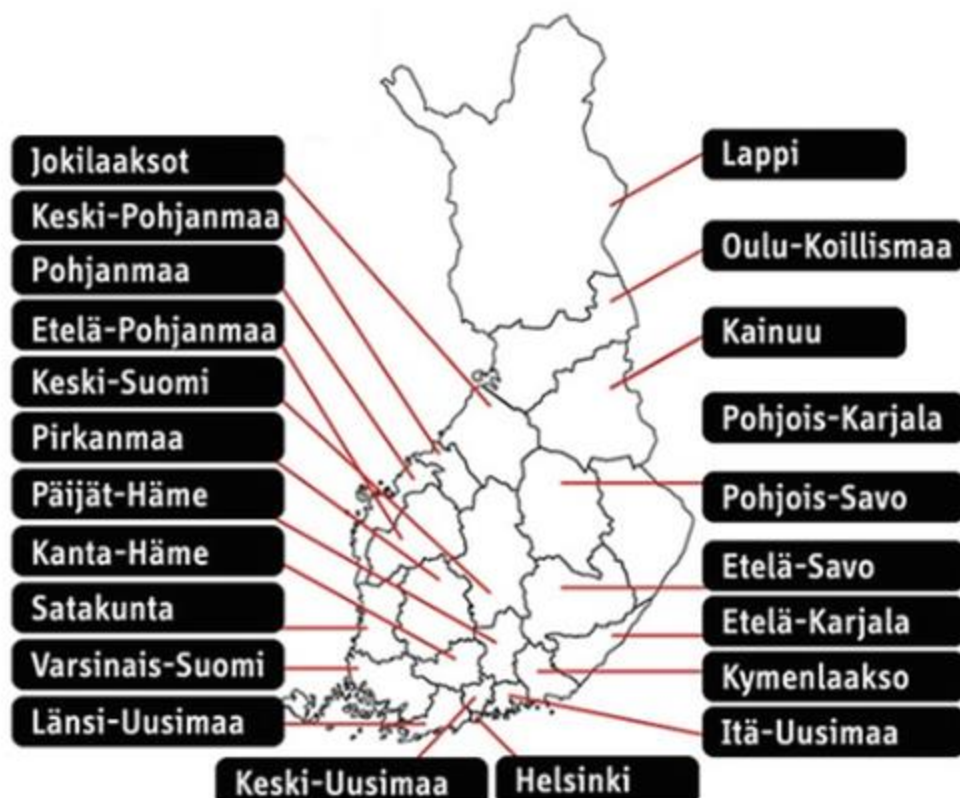
Tämän opinnäytetyön aihe tuli Lapin pelastuslaitokselta. Tämän opinnäytetyön tavoitteena on saada käsitys palotarkastuksen omavalvontamallin käytön laajuudesta eri pelastuslaitosten alueilla. Palotarkastus on pelastuslaitoksen lakisääteinen tehtävä, ja omavalvonta on yksi keino palotarkastuksen tekemiseen. Palotarkastuksen omavalvontamalli tarkoittaa palotarkastusta, jonka asukas tai kiinteistön omistaja tekee itse. Tällä opinnäytetyöllä pyritään myös saamaan kehitysideoita omavalvonnan toteuttamista varten. Omavalvontamalli on yleistynyt, ja aika näyttää, kuinka laajoja kokonaisuuksia omavalvonnan alla tulevaisuudessa onkaan.

Omavalvontamallissa on paljon mahdollisuuksia. Kun asukas tekee palotarkastuksen omaan kiinteistöönsä saamiensa ohjeiden mukaisesti, hän voi yllättäen löytää epäkohtia asumisturvallisuudessa ilman, että palotarkastaja osoittaa tai näyttää niitä hänelle. Tämä voi toimia hyvänä alkuherätyksenä paremman ja turvallisemman asumisen puolesta. Palotarkastus on osa onnettomuuksien ennaltaehkäisevää työtä. Onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja turvallisuusvalistus ovat onnistuessaan erittäin tehokkaat työkalut pelastustoimen käyttöön. Tulipalon tai onnettomuuden jo tapahduttua ovat minuutit kalliita, ja pitkien etäisyyksien alueilla onkin usein niin, että onnettomuustapahtuman katkaisemiseksi ei ole enää mahdollisuutta, ja tehtäväksi jääkin lisävahinkojen estäminen. Jos kiinteistönomistaja tai asukas on jo omavalvontaa tehdessään huomannut epäkohtia ja parantanut turvallisuuden tasoa, voi olla että omaisuus- tai henkilövahingot pystytään välttämään myös niillä alueilla, missä pelastustoimelta saatava apu kestää pitkään.

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimusongelmiin pyritään löytämään vastaukset kyselytutkimuksen avulla. Kysely toteutetaan pääosin sähköpostikyselynä, mutta apuna tiedonhankinnassa käytetään myös haastatteluita. Tämän opinnäytetyön runko koostuu kolmesta eri osasta. Ensimmäisessä osassa kerrotaan Lapin pelastuslaitoksesta. Onnettomuuksien ehkäisy ja palotarkastuksen omavalvonta ovat toisen osan aiheena. Kolmannessa osassa on kyselytutkimus ja sen tulokset.

2 LAPIN PELASTUSLAITOKSEN YLEISKUVA

Lapin pelastuslaitos on pohjoisin Suomen 22:sta pelastuslaitosten alueesta. Pelastuslaitoksen toiminta-alue kattaa lähes kolmanneksen Suomen pinta-alasta. Se sisältää 21 kuntaa, joista asukasluvultaan suurimmat ovat Rovaniemi, Kemi ja Tornio. Alueen erityispiirteisiin kuuluvat pitkät etäisyydet, arktiset olosuhteet, laajat erämaa-alueet sekä pienet pelastuslaitoksen resurssit. Toimintaympäristö on vaihteleva maasto-olosuhteiden ja väestötiheyden kannalta. Alueella on noin 4500 pelastustehtävää vuodessa. Kuvasta 1 huomaa, että Lapin pelastuslaitoksen alue on pinta-alaltaan Suomen suurin pelastuslaitoksen alue.

Kuva 1. Suomen 22:n eri pelastuslaitoksen alueet (mtv).

Lapin pelastuslaitoksen henkilöstö on vakinaiseen, puolivakinaiseen ja sopimuspalokuntaan perustuva. Kemissä, Torniossa ja Rovaniemellä toimii vakinainen henkilöstö. Muiden 18 Lapin kuntien alueilla pelastustehtäviä hoitavat sopimuspalokunnat. Vakinaisen ja sopimuspalokuntahenkilöstön lisäksi on tehdas-, laitos- ja sotilaspalokunnat, jotka omalta osaltaan hoitavat pelastustehtäviä.

Alueen elinkeinorakenteessa on vahvasti mukana matkailu, kaivos- ja energiasektori sekä perusteollisuus, jotka kaikki tuovat omat toimintaympäristönsä ja haasteensa pelastustoiminnan toteuttamiseen. Alueen lounaisosassa eli Kemissä tavallisia pelastustehtävien toimintaympäristöjä ovat merialue, suuren liikennemäärän valtatie neljä sekä paperi-, puunjalostus- ja kaivosteollisuuden alueet ja ympäristöt. Alueen pohjoisessa osassa Utsjoella olosuhteet ja ympäristöt ovat huomattavan erilaiset ja myös pelastustehtävät ovat erityyppisiä. Suuri osa Utsjoen kunnan alueella tapahtuvista pelastustoimen tehtävistä koostuu maastopelastustehtävistä sekä ensivastetehtävistä (PRONTO). Lapin pelastuslaitos on myös kolmen valtion kanssa rajanaapuri. Ruotsi, Norja, Venäjä sekä Suomi ovatkin tehneet valtioiden välisen sopimuksen pelastuspalveluavun antamisesta ja vastaanottamisesta pohjoisilla alueilla. Barents Rescue-yhteistyösopimuksen tarkoitus on pyrkiä kehittämään pohjoisen alueen viranomaisen yhteistyötä onnettomuustilanteissa.

Lapin pelastuslaitoksen toiminta-alueen lukuja

- pinta-ala 100 369 km²
- sisävesialueita 6319 km²
- merivesialuetta 1385 km²
- asukasluku 182 300.

Lapin pelastuslaitoksen resurssit

- vakinaista henkilöstöä noin 150
- sopimuspalokuntien hälytysosastoissa noin 600 henkilöä
- 54 paloasemaa
- 140 pelastusajoneuvoa.

Seuraavissa alaluvuissa esitellään Lapin pelastuslaitoksen alueen kaksi resurssiltaan erilaista toimintaympäristöä. Kittilän Levin ja Rovaniemen keskustan alueet poikkeavat toisistaan pelastustoimen henkilöstömääriltään, mutta väestön lukumäärä ja väestötiheys ovat varsinkin keväisin, milloin Levillä on runsaasti lomailijoita, hyvin samanlaiset. Tarkoituksena on näyttää alueiden saman- ja erinkaltaisuudet ja tällä tavalla herättää huomiota onnettomuuksien ehkäisyn suureen merkitykseen keinona vähentää onnettomuuksia myös alueilla, joissa pelastustoimen henkilöstö on vähäinen.

2.1 Rovaniemen kaupungin alue

Yleistä

Rovaniemi sijaitsee Kemijoen ja Ounasjoen yhtymäkohdassa ja on myös hyvin lähellä napapiiriä. Väkiluku on noin 62 000. Rovaniemi on väestönkasvultaan ollut positiivinen, ja joka vuonna on asukkaiden määrä kunnassa lisääntynyt. Kunnan talous perustuu hyvin pitkälle palveluammatteihin, mutta alueella on myös teollisuusyrityksiä kuten moottorikelkkatehdas BRP. Riskikohteina pelastustoimen näkökulmasta voidaan pitää esimerkiksi valtatie neljää pitkin kuljetettuja erilaisia kemikaaleja, virtaavaa vesistöä sekä teollisuuden ja puolustusvoimien kohteita. Väestötiheys Rovaniemen keskustan alueella on noin 1000 asukasta per neliökilometri. (Rovaniemi.)

Pelastustoimi alueella

Rovaniemen paloaseman henkilökunta perustuu vakituiseen ja jatkuvasti paikalla olevaan henkilökuntaan. Asema on yhden minuutin hälytysvalmiudessa, eli tavoite on, että

hälytysajoneuvot ovat yhden minuutin kuluttua hälytyksestä liikkeellä ja menossa kohti mahdollista onnettomuuspaikkaa. Rovaniemen ydinkeskusta on laskettu kuuluvan 1. riskiluokkaan.

1. riskiluokassa tavoitteena on, että ensimmäinen yksikkö on onnettomuuspaikalla kuuden minuutin kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut hälytyksen. Tavoitteena on myös, että pelastustoiminnan toimintavalmiusaika olisi korkeintaan 11 minuuttia ja avunsaantiaika korkeintaan 13 minuuttia. Hälytyksessä, jossa on hälytetty joukkue, tulisi pelastusjoukkueen olla paikalla 20 minuutin kuluessa siitä, kun ensimmäinen yksikkö on vastaanottanut hälytyksen. Taulukossa 1 on nähtävissä pelastustoimen määrällinen muodostuminen keskustan ja kehysalueiden muodostamana (Lapin pelastuslaitos-Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje).

Taulukko 1. Pelastustoimen toimintavalmiusajat Rovaniemellä

Palokunta	Lähtöaika	Lähtövahvuus virka-aikana	Lähtövahvuus virka-ajan ulkopuolella	Pelastustoimintaan osallistuvan henki- löstön koko määrä
Rovaniemen vakinainen	60 sekuntia	1+1+7 (min 5) + vapaavuoro	1+1+7 (min 5) + vapaavuoro	37
Rovaniemen VPK	20 min	0+1+2	0+1+22	10
Saarenkylän VPK	5 min 10 min 20 min	0+1+2 0+0+2	1+1+3 0+0+3 0+0+3	29
Kivitaipaleen kyläosasto	20 min		0+0+2	10
Meltauksen VPK	5 min 10 min	0+1+3 0+0+2	0+1+3 0+0+2	10
Ounasjoen VPK	5 min 10 min	0+1+2 0+0+2	0+1+3 0+1+3	23
Yläkemijoen	5 min	0+1+2	0+1+3	12

VPK	10 min	0+0+2	0+0+3	
Alakemijoen	5 min	0+1+2	0+1+3	15
VPK	10 min	0+0+2	0+0+3	
	20 min		0+1+3	
Yhteensä	20 min	1+7+30	2+9+46 (+vapaavuoro)	146

Taulukosta 1 voidaan nähdä että Rovaniemen alueen pelastustoimi on 1. riskialueen mukainen ja näin ollen kykenee tarvittaessa nopeaan pelastustoimintaan. Palotarkastuksen eli onnettomuuksien ennaltaehkäisevän työn sekä nopeasti ja riittävän suurella henkilöstömäärällä toteutetun operatiivisen pelastustoimen osa-alueet tukevat alueella hyvin toisiaan.

2.2 Kittilän Levitunturin alue

Yleistä

Lapin maakunnan alueella on 21 kuntaa, joista yksi on Kittilän kunta. Kittilän kunnan alueella sijaitsee Levitunturi ja myös Sirkan kylä. Levitunturi sijaitsee noin 20 kilometriä pohjoiseen Kittilän kylästä. Kittilän kunnassa asuu noin 6500 ihmistä. Levi on ympärivuotinen matkailukeskus, joka sijaitsee noin 170 kilometriä Rovaniemestä pohjoiseen. Levitunturin alueella asuu vakituisesti noin 1500 asukasta. Asunto- ja mökkialue ulottuu noin 40 neliökilometrin alalle Levitunturin kupeeseen.

Matkailu alueella on kausiluonteista. Levitunturilla oleva Levin hiihtokeskus on suosittu lomakohde, ja alueen mökkeihin majoittuukin sesonkina huomattava määrä lomalaisia. Henkilömäärät vaihtelevat alueella merkittävästi eri kuukausittain. Alkukesä on hiljaisinta ja pääsiäisen seutu väkimäärältään suurinta. Henkilölukumäärien tarkasteluun on tarkimpana menetelmänä olemassa kulutetun veden määrän seuraaminen.

Henkilömäärät Levitunturin alueella

Henkilömäärien selvittämiseen ei ole täysin tarkkaa tapaa, mutta yhtenä tarkimmista pidetään alueen kulutetun veden määrää. Levin vesihuolto Oy:n toimitusjohtajan Pentti Kankaan mukaan henkilömäärä Levin alueella voidaan laskea veden ominaiskulutuksen mukaan, eli 100 litraa vettä per asukas per päivä eli $0,1 \text{ m}^3$ /asukas/päivä. Lukemasta poistetaan 15 %, joka on arviolta vesilaitoksen vuotoveden ja laitoksen oman mittaamattoman veden määrä. (Levin Veden toimitusjohtaja Pentti Kangas-henkilökohtainen tiedoksianto.)

Usean eri vuoden vedenkulutuksen vertailutuloksena voidaan sanoa, että

- hiljaisen ajan asiakasmäärä on 5000 henkilöä/päivä
- kevätseongin aikana (maaliskuu huhtikuu) on 14000 henkilöä/päivä
- huippukulutuspäivänä on noin 28000 henkilöä/päivä.

Yhteenvedon voidaan siis todeta että vaihtelu henkilömäärissä eri vuodenaikoina Levitunturin alueella on suurta, mutta väestötiheys voi keväisin olla jopa 700 henkilöä per neliökilometri. (Levi.) (Kittilän rakennusvirasto, Mauri Kenttälä, henkilökohtainen tiedoksianto).

Pelastustoimi Kittilän ja Levin alueella

Pelastustoimen resurssit Kittilässä ovat vapaaehtoiseen palokuntaan perustuvat. Vakinaista henkilökuntaa on neljä henkilöä. Kittilän VPK:ssa toimii kolme hälytysosastoa, jotka ovat Kittilä, Sirkka ja Raattama. Kittilän osastossa on noin 30 jäsentä, Sirkan osastossa on noin 25 jäsentä sekä Raattaman osastossa myös noin 25 jäsentä. Taulukossa 2 on esitetty pelastustoimen henkilöstömäärä sekä toimintavalmiusaika Kittilän alueella. (kittilanvpk.)

Taulukko 2. Pelastustoimen toimintavalmiusajat Kittilässä

Palokunta	Lähtöaika	Lähtövahvuus virka-aikana	Lähtövahvuus virka-ajan ulkopuolella	Pelastustoi- mintaan osallistuvan henkilöstön koko määrä
Kittilän	5 min	0+1+3	0+1+3	76
VPK	10 min	0+0+2	0+0+2	
	20 min	1+2+10	1+2+10	
Yhteensä	20 min	1+3+15	1+3+15	76

Taulukosta 2 voidaan nähdä, että pienimmillään onnettomuuksiin vastataan 5 minuutin lähtövalmiudella.

2.3 Rovaniemen ja Kittilän toiminta-alueiden keskeiset eroavaisuudet onnettomuuksien ehkäisyn näkökulmasta

Yhteenvedona voidaan todeta, että Rovaniemen ja Kittilän Levin alueen pelastustoimen resurssit eroavat toisistaan merkittävästi, mutta väestöntiheys voi keväisin olla silti samaa luokkaa. Lisäksi Levin alueella on merkittävä määrä puisia vapaa- ajankiinteistöjä eli mökkejä, joissa käytetään runsaasti tulisijoja. Pelastustoimen näkökulmasta tällaisiin kohteisiin sisältyy paloturvallisuusriski. Levin kaltaisilla alueilla korostuukin onnettomuuksien ennaltaehkäisevän työn eli palotarkastusten ja turvallisuusvalistamisen merkitys.

Palotarkastuksen tekeminen omavalvontana Kittilän Levin kaltaisella alueella, jossa pelastustoimen resurssit ovat vähäiset, voisi tuoda uutta tehokkuutta onnettomuuksien ennaltaehkäisevään työhön. Suuret avunsaantiviiveet kompensoituisivat hieman sillä, että asukas on jo itse perehtynyt omaan asumisturvallisuuteensa vakavasti ja ehkä jopa tehnyt toimenpiteitä turvallisuuden parantamiseksi omassa asuinympäristössään.

3 ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY

Pelastuslaissa määritellään pelastuslaitosten lakisääteiset tehtävät. Yhtenä tehtävänä on onnettomuuksien ehkäisy. Pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava pelastuslain toisen ja kolmannen luvun säännösten noudattamista. Luvut käsittelevät rakennuksen omistajan, haltijan sekä toiminnanharjoittajan yleisiä velvollisuuksia. Valvonnan hoitamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä. (Pelastuslaki 379/2011, 78 § 3. momentti.) Tämän kaltaista toimintaa kutsutaan pelastuslaitoksen onnettomuuksien ehkäisytyöksi.

Lapin pelastuslaitos pyrkii edistämään alueellaan asukkaiden ja yritysten turvallisuustietoutta ja turvallisuuskulttuuria. Onnettomuuksien ehkäisyssä korostetaan ihmisten omaa vastuuta asuin- ja toimintaympäristöstään mahdollisen tulipalon, onnettomuuden tai vahingon välttämiseksi. Pelastuslaitoksen tulee suunnitella etukäteen sille pelastuslaissa määritellyn valvontavelvoitteen toteuttaminen. Valvottavat kohteet ja toimenpiteet valvonnan hoitamiseksi määritellään valvontasuunnitelmassa, joka perustuu palvelutasopäätökseen ja riskien arviointiin. Onnettomuuksien ehkäisyä toteutetaan myös tekemällä palotarkastustyötä. Palotarkastuksia tehdään riskeiltään erilaisiin kohteisiin, ja kohteiden erilaisuus on otettu huomioon palotarkastusväliä suunniteltaessa. Pelastuslaissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä ei määritellä palotarkastettavia kohteita, vaan pelastuslaitos itse määrittelee kohteet ja niiden tarkastusvälin.

Palotarkastusten lisäksi alueen pelastusviranomainen tekee myös asiakirjavalvontaa, jonka tarkoituksena on varmistaa pelastuslain mukaisten velvoitteiden noudattaminen kohteessa. Tämä tapahtuu esimerkiksi kohteen laatiman pelastussuunnitelman sekä muiden palo- ja poistumisturvallisuudesta laadittujen asiakirjojen perusteella. Omavalvonta eli asukkaan itsensä tekemä palotarkastus ohjeistuksen mukaan on myös käytössä onnettomuuksien ehkäisytyössä. Omavalvonta voi hyvin toteutuessaan vapauttaa pelastuslaitosten resursseja esimerkiksi turvallisuusviestintään. (Lapin pelastuslaitos-valvontasuunnitelma.)

3.1 Palotarkastuksen historiaa

Palotarkastustoiminta viranomaisten toteuttamana alkoi Suomessa kohtalaisen myöhään, jos sitä verrataan organisoituun ja järjestäytyneeseen sammutustoimintaan. 1800-luvun palotarkastustoiminta oli hyvin paikkakuntakohtaista, vaikkakin paloturvallisuuteen, tulen käsittelyyn ja paloturvalliseen rakentamiseen liittyviä määräyksiä oli jo olemassa. Tuolloin palotarkastustoimintaa tekevän henkilön taito ja halu tehdä palotarkastustyötä määrittivät usein myös lopputuloksen.

Palotarkastustoiminta kehittyi 1800-luvun puolivälissä järjestäytyneemmäksi, ja tarkastustoimintaa tekivät yleiset palovakuutusyhdistykset. Ensimmäinen liiketaloudellisin perustein toimiva yritys oli Palovakuutusyhtiö-Fennia, joka oli perustettu vuonna 1881. (Heikki Nupponen-tiedoksianto.)

Palotarkastuskohteet sijaitsivat pääasiassa kaupungeissa, joissa oli riittävän laaja palohenkilöstö ja joissa oli valittu oman toimen ohella palotarkastustyötä tekeviä henkilöitä. Heidän pääasiallinen työnkuvansa oli useimmiten käsityöläinen tai kauppias. Näille henkilöille oli annettu yleensä myös palomestarin titteli, ja he toimivatkin myös sammutustoiminnan johtajina. Palomestarin tehtävä oli tuolloin määräaikainen. Näyttäisikin siltä, että sammutustoiminta olikin se mieluisin tehtävä verrattuna palotarkastustehtäviin sen vuoksi että palotarkastustoiminta saattoi johtaa monesti jopa riitelyyn.

Lakiperustein tehtävä palotarkastustoiminta alkoi palolain valmistuttua vuonna 1933. Merkillepantavaa on, että tässä laissa uusina asioina otettiin mukaan palotarkastusta, nuohousta ja muuta palonehkäisyyttä koskevat määräykset. Tämä laki asetti palonehkäisyn ja palonsammutustoiminnan tärkeysjärjestykseltään samalle viivalle. Palolaki asetti niin ikään palotoimen sisäministeriön valvontaan, mikä oli toinen keskeinen uudistus.

1930-luvulla lääneissä oli myös lääninpalotarkastajia, joiden tehtävänä oli tarkastaa kuntien ennaltaehkäisevää palontorjuntaa. Heidän apunaan olivat aluepalopäälliköt, jotka viestittivät mahdollisista puutteista lääninpalotarkastajalle. Määräaika palotarkastuksen tekemiseen rakennuksissa ja laitoksissa tuolloisen palolain mukaan oli yksi vuosi. Kerran vuodessa tehtävä palotarkastus oli pääsääntöisesti kunnan palopäällikön tehtävä. Tehtävä

muodostuikin useimmissa kunnissa mahdottomaksi, koska yhden henkilön tekemänä ei aikaa ollut riittävästi tehtävän toteuttamiseen. Osasyynä oli myös sivutoimisuus maalaiskuntien paloasemilla, joiden palopäälliköt tekivät palotarkastuksia oman toimensa ohella. Lisäksi tarkastusten tekemisen rasitteena oli riittämätön koulutus palotarkastustehtävien tekemiseen.

Palolakia uudistettiin vuonna 1961, ja uudistuksen myötä palopäällystölle ja alipäällystölle asetettiin pätevyysvaatimukset. Pätevyyden sai suoritettuaan kyseiset tutkintonimikkeet Valtion palokoulussa. Myös palotoimen valvonta koki uudistuksen uuden lain myötä. Valvonta siirtyi sisäasiainministeriön kunta-asiaainosastolta paloasiaainosastolle, joka oli perustettu erityisesti näitä tehtäviä varten. Vuonna 1975 paloasiaainosaston nimike muuttui pelastusosastoksi ja silloisia tehtäviä hoitamaan perustettiin useita virkoja. Palotarkastustehtävän toimittamista koskevia määräyksiä tarkennettiin vuoden 1975 palo- ja pelastuslaissa, jolloin myös palotarkastajan kelpoisuusehtoja täsmennettiin.

Yleinen palotarkastus määrettiin vuoden 1975 palo- ja pelastuslaissa toimitettavaksi kolmen vuoden välein, jos kyseessä oli asuinrakennus ja niihin henkilö- ja paloturvallisuuden kannalta rinnastettavissa olevat kohteet. Muut kohteet tarkastettiin vuoden välein.

Erityinen palotarkastus ja erityisen palotarkastuksen vaatimat kohteet määriteltiin myös jo tuolloin. Erityinen palotarkastus tehtiin ennen tarkoituksenmukaisen toiminnan aloittamista. Nuohoojille asetettiin velvoite tarkastaa nuohoustyön yhteydessä tulisijojen, savu- ja ilmanvaihtohormien sekä myös tikkaiden ja nuohoustelineiden kunto. Nuohoojalla oli velvollisuus tarkastuksen yhteydessä huomioida kyseisten laitteiden kunto ja mahdolliset puutteet ja ilmoittaa niistä asianomaiselle sekä vastaavalle viranomaiselle. Varsinaiset palotarkastustyötä tekevät palotarkastajat valittiin tehtäviin vasta sotien jälkeen. Nämä olivat keskittyneet pääasiassa suurimpiin kaupunkeihin. Arvostus palotarkastustyötä kohtaan oli palolaitoksen sisällä pitkään melko vähäistä. Yhtenä syynä oli se, että palotarkastustyötä tekevien koulutus oli rakennustekninen ja näin ollen sammutustoiminta ei ollut heille kovin tuttua.

Viimeisten kahden vuosikymmenen myötä on ennaltaehkäisevän palotarkastustoiminnan tehtäväkenttä noussut hyvin korkealle pelastuslaitosten arvoasteikolla. Tämä on näkynyt myös kiinnostuksena alaa kohtaan, ja alalle hakijoita on runsaasti vuosittain. Operatiivisen ja onnettomuuksien ehkäisyn puoli on tiivistynyt, ja yleisesti nähdäänkin, että molemmat tukevat toisiaan. Edelleen monien kuntien palotarkastuksia tekevät palomestarit, paloiesimiehet, palomiehet ja palotarkastajat sekä lisäksi on otettu myös kiinteistön omistajat suorittamaan omavalvontaa. (Heikki Nupponen-tiedoksianto.)

3.2 Palotarkastustyön muutokset

Palotarkastuksen tehtäväkenttä on elänyt aikojen saatossa jonkin verran, ja jokaisella aikakaudella on asioita ja tehtäviä, joita on sillä hetkellä pidetty erityisen tärkeinä. Nämä johtuvat pitkälti siitä, että jokaisella aikakaudella on ollut omanlainen tyyli rakentaa, ja rakenneratkaisut ovat vaihtuneet paljonkin aikojen saatossa. Esimerkiksi puisten savuhormien käyttö kohti nykypäivän keraamisia savuhormeja on vaatinut monta kehitysaskelta.

Suomen Palosuojeluyhdistyksen vuonna 1962 tekemä opas palotarkastajalle (*Palotarkastajan opas*) kuvastaa hyvin silloisen palotarkastajan työtä tehneen ammattitaitoa. Opas on ollut erityisesti maaseudulla palotarkastustyötä tehneiden palotarkastajien tärkeä työkalu. Opas on jaettu kahteen osaan, jotka koostuvat osassa I olevista yleiskysymyksistä, lainsäädännöstä, palotilastoista sekä rakenteellisesta palonehkäisystä. Osassa II käsitellään erityisesti maaseudulla palotarkastustyössä vastaan tulevia kohteita ja niiden erityispiirteitä. Tuona aikakautena oli palontorjunta jaettu palonehkäisyyteen ja palonsammutukseen, eli nykyisenkaltaisella onnettomuuksien ehkäisy ja pelastustoiminta tyypillisellä jaolla on pitkä historiallinen perinne.

Rakenteellinen palonehkäisy oli jaettu kahteen pääryhmään, lakisääteiseen ja vapaaehtoiseen. Lakisääteistä palonehkäisystä säädeltiin rakennuslailla (370/58) ja sen perusteella tehdyllä rakennusasetuksella (266/59). Tuolloin rakentamista valvoi rakennuslautakunta, jonka lisänä valvomista toteutti rakennustarkastaja ainakin suurimmissa kaupungeissa.

Rakennustarvikkeille haluttiin paloluokitus ja luokitusten määrittelyä varten perustettiin paloluokitustoimikunta. Paloluokitustoimikuntaan kuului puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä kuusi rakennusalaan koskeviin kysymyksiin perehtynyttä ammattimiestä. Ensimmäisen kerran otettiin käyttöön käsite palokuorma. Toinen uusi käsite oli tunti- tai vuorokauden luokka, joka kertoi rakennuksen palonkestävyyden tunneissa, esimerkiksi 1/4. Suunnitelmissa oli kuitenkin ottaa käyttöön luokitus myös heikompia rakenteita varten alkaen 5 minuutista palonkestävyyttä.

Rakenteellisessa palonehkäisyyssä huomioitiin erityisesti ”palonarat osastot” ja niiden sijoitus suhteessa ”palonkestäviin tiloihin”. Palomuurien, palo-ovien sekä rakennusten etäisyys suhteessa toisiin rakennuksiin olivat työkaluja, joita käytettiin palonehkäisyyssä. Lämmityslaitteiden rakentaminen tarkoituksenmukaisesti ja paloturvallisesti sekä ”varmuusmääräysten mukaisten” sähkölaitteiden käyttö olivat niitä keinoja, joilla pyrittiin jo tuolloin vähentämään tulipalojen lukumäärää. Keinot ovatkin hyvin samoja kuin edelleen nykypäivänä käytetään. Tavoitteena oli vuonna 1962 jopa puolittaa tulipalojen lukumäärä näillä toimenpiteillä.

Kiinteiden palohälytin- ja palonsammutuslaitteiden tuleminen markkinoille oli myös huomattu ja ne nähtiin hyvin samanlaisena kuin nykyisinkin pelastustoiminnassa. Niiden tarkoitus oli nimenomaan sammutustyön alkamisen nopeuttaminen, ja itse sammutustyön tehostuminen. Sprinklerijärjestelmillä saatava palon rajoittaminen, ja sitä myöten saatava aikaetu oli jo tuolloin pistetty merkille.

Vapaaehtoinen palonehkäisy puolestaan sisälsi niitä toimenpiteitä, joita rakennuttaja toteutti jo rakennuksen suunnitteluvaiheessa. Palonehkäisyä oli rakennuspaikan määrittäminen tarpeeksi tilavaksi, rakennusaineen ja palonkestävän rakennustavan valinta sekä rakennuksen osastointi palomureilla siten, että osastojen välinen leviäminen ei ollut mahdollista. Nämä keinot olivat siis vapaaehtoisia menetelmiä turvallisuuden parantamiseksi ja vaikuttivat suoraan vakuutusmaksujen määrään.

Palotarkastuksella ja valvonnalla pyrittiin ylläpitämään järjestystä ja siisteyttä, seuraamaan työskentelyä palovaarallisilla osastoilla, havaitsemaan puutteellisuksia rakennuksissa, lämmitys- tai sähkölaitteissa sekä muissa koneissa. Huomiota pyrittiin käyttämään myös laitteiden virheelliseen rakenteeseen, virheelliseen suunnitteluun sekä

laitteeseen mahdollisesti myöhemmin syntyneeseen viallisuuteen. Yksityiskohtaisia ohjeita palotarkastajalle oli kuitenkin vaikea antaa. Tarkastuskohteet ja niiden riskit todettiin hyvin erilaisiksi, ja tarkastajan oma näkemys asioiden tärkeydestä olivat niitä syitä, miksi työ oli haasteellinen. Palotarkastajan työstä todettiinkin että, työ on paras opettaja (Palotarkastajan opas 1962, 94).

Tarkastuskohteet oli jaettu useisiin ryhmiin, joista yksi oli siviiliryhmä. Siihen kuului ensisijassa asuinrakennukset ja maaseudulla olevat talousrakennukset mutta myös teollisuusluontoiset laitokset kuten puimalat ja viljankuivaamot. Toinen ryhmä koostui julkisista rakennuksista kuten koulut, huoltolaitokset, majoitus- ja ravitsemisliikkeet sekä huvihuoneet. Kolmannen oman ryhmänsä muodostivat kaupan alan kohteet kuten myymälät ja niiden varastot. Neljäs ryhmä oli teollisuuslaitokset ja työhuoneet, joita oli pääasiassa kaupungeissa. Palonvaara todettiin olevan kaikissa näissä ryhmissä. Riskien todettiin muodostuvan lämmityslaitteista ja sähkölaitteista, jotka olivatkin tilastoissa eniten paloja aiheuttavat syttymislähteet. Yhteisiä tekijöitä oli myös nestekaasu, palavat nesteet ja huolimattomuus.

Nuohous oli jo tuolloin merkittävä palonehkäisytyötä tehtäessä. Nuohouksen lisäksi myös lämmityslaitteiden tarkastus kuului nuohoojan tehtäviin. Nuohoustyön merkitys palonehkäisytyössä nähtiin merkittävänä siitä syystä, että tuolloinen palotilasto osoitti, että 50 % paloista sai alkunsa lämmityslaitteista (vuonna 1962) eli juuri niistä, jotka olivat nuohoojan valvonnan alla. Nuohoojalta edellytettiin pätevyys, mutta tulkinnan varaan jäi, miten tämä pätevyys pystyttiin osoittamaan. Tulisijoihin ja niiden turvalliseen käyttöön kiinnitettiin suurta huomiota, jopa oikeaoppinen polttopuun sijoittelu tulipesään oli neuvottu. Nokipalot olivat isona syynä rakennuspaloihin, ja nokeen olikin kiinnitetty erityistä huomiota. Noki oli nimetty usealla eri tavalla, mutta pääasiassa kahteen eri lajiin. Puhuttiin pölynoesta, tuhkanosta, lentonoesta ja rakkulanoesta sekä toiseen lajiin kuuluvista kiiltonoesta ja nystyränoesta. Lisäksi oli vielä rasvanoki, vaikkakin siitä todettiin, että se ei ole oikeaa nokea (Palotarkastajan opas 1962, 72).

Nuohoojan ammatista todettiin, että nuohooja on ammattimies palonehkäisyn alalla. Varsinaisen nuohoustyön ohella hänen tulisi antaa myös neuvoja oikeaoppiseen tulisijan ja polttoaineen käyttöön. Kattojen kunto, ullakoiden ja ympäristön siisteys tulisi huomioida, sekä erityisesti korostettiin tuhka-astian rakenteen huomioimista ja sen

sijoitusta. Palontorjuntahengen luomiseen maalaiskoteihin oli hänellä siis oivat mahdollisuudet.

Palovartioiden merkitys oli myös huomioitu, ja erityisesti korostettiin sen painoarvoa suurehkoilla teollisuuslaitoksilla ja rakennustyömailla. Palovartijan tehtävänä oli palonalkujen sammuttaminen ja palokunnan hälyttäminen, mutta yhtä tärkeänä pidettiin palovartijan toimimista eräänlaisena ”palotarkastajana”. Hänen tehtävänä oli tarkastaa osastot, joissa on hitsattu tai tehty muuten tulitöitä, ja lisäksi tarkastaa, että tarpeettomat sähkövirrat on katkaistu.

Palontorjuntavalistustyön tarkoituksena oli herättää ”palontorjuntahenkeä”. Kohdeyleisönä oli koulunuoriso kansakouluissa, joissa toteutettiin palontorjuntaopetusta. Tuolloisten ammattikorkeakoulujen teknikkojen sekä ammattikoulujen teknisten opetuksessa pyrittiin kiinnittämään huomiota erityisesti rakenteelliseen paloturvallisuuteen. Yleisesti katsottiin, että tarkastajalla on velvollisuus huomauttaa kaikista viallisista lämmitys-, sähkö- tai nestekaasulaitteesta ja samoin myös tulenvaarallisista pärekatoista. Hänellä oli myös oikeus huomauttaa huonosta järjestyksestä ullakoilla ja nurkissa, jos aihetta siihen oli. Valistustyö katsottiin tärkeäksi ja hedelmälliseksi. Tarkastaja pystyi ottamaan puheeksi lämmityksen, tulitikkujen säilytyksen, nestekaasu- ja sähkölaitteiden käsittelyn, tuhkan säilytyksen, alkusammutuslaitteiden säilytyksen ja hoidon sekä toimenpiteet palon sattuessa. Tarkastajan todettiin tekevän viisaasti, jos hän ei ota tarkastusviranomaisen asennetta. Palotarkastajan asenteesta ja hänen saavuttamastaan asukkaiden luottamuksesta todetaan seuraavasti:

”...hänen seuraavaa käyntiä ei pelätä vaan odotetaan.”. (Palotarkastajan opas 1962, 45.)

Yleisesti ottaen merkillepantavaa on, että kaupunkien ja maalaiskuntien erilaisuudet sammutustyön viiveissä otettiin huomioon. Tämä näkyi sammutustaktiikassa, mutta myös palontorjuntasuunnittelussa. Kaupungeissa nähtiin olevan tehokas palokalusto ja nopea paloilmotus- ja hälytysjärjestelmä, joiden ansiosta tulipaloja pystyttiin rajoittamaan ja sammuttamaan tehokkaasti. Teollisuuslaitoksilla olevat omat palokunnat luettiin myös tehokkaan sammutustoiminta-alueen piiriin, vaikkakin näissä melko usein tulipalo heikon rakennustavan, tai palonarkojen varastojen takia ”vei täystuhoon” (Palotarkastajan opas 1962, 9).

Maaseutujen vapaaehtoisten palokuntien sammutustyö katsottiin ”epäkiitolliseksi” (Palotarkastajan opas 1962, 9). Tuolloinen harva puhelinverkostojärjestelmä aiheutti suuria viiveitä ja tieolosuhteet toivat omat haasteensa silloisella kalustolla. Ajatuksena olikin, että tyydytään rajoittamaan mahdollisia naapurirakennuksia tulipalon sattuessa maaseudulla. Nämä erilaisuudet kaupunkien ja maaseudun sammutustoiminnan viiveissä olivatkin luoneet ymmärryksen siitä, että palonehkäisytyöllä voidaan saavuttaa paremmin näkyviä tuloksia maaseudulla.

Rakennusten rakentaminen määräysten mukaisesti ja noudattaen tarkoituksenmukaista rakennustapaa sekä sähköasennusten ja lämmityslaitteiden huolellinen asennus olivat niitä keinoja, joilla myös maaseudulle asetettu 50 % vähennystavoite tulipalojen lukumäärässä pyrittiin tavoittamaan. Sammutustyön ja palonehkäisytyön yhtä suuri tärkeys tulipalojen vähentämisessä ymmärrettiin ja alueiden erilaisuuksiin pyrittiin vastaamaan erilaisilla menetelmillä.

Edelleenkin nykypäivänä voidaan sanoa, että pelastustoimen tehokkain työkalu maaseudulla on onnettomuuksien ehkäisy. Tätä työtä voidaan tehdä esimerkiksi tekemällä palotarkastustyötä.

3.3 Palotarkastuksen ja muun valvontatoiminnan eri muodot nykyään

Pelastuslaitoksen tekemässä valvontasuunnitelmassa määritellään eri kohteiden palotarkastusten keskimääräinen tarkastusväli ja siihen vaikuttavat tekijät. Lisäksi määritetään muut valvontatoimenpiteet, yhteistoiminta muiden valvontaviranomaisten kanssa, valvontatehtäviin kohdistettavat resurssit sekä se, miten valvontavelvoitteen toteutumista seurataan. Valvonta kohdistuu lainsäädännössä pelastusviranomaisten valvottavaksi määrättyjen säännösten vastaiseen toimintaan, toimenpiteisiin niiden korjaamiseksi sekä toiminnan tuloksellisuuden seurantaan. Valvonnassa korostetaan kohteen oman toiminnan merkitystä turvallisuuden parantamisessa. (Lapin pelastuslaitos-valvontasuunnitelma.)

Palotarkastuksen toteutukseen on olemassa useita eri palotarkastustyypppejä. Yhtenä lisääntyvänä palotarkastuksen muotona on omavalvonta. Omavalvontaa käytetään

yleensä niin sanottuihin pienkohteisiin kuten omakotitalot, huoneistot kerros- ja rivitaloissa sekä vapaa-ajan kiinteistöt eli mökit.

Omavalvonta

Omavalvonnalla pyritään kiinteistönomistajan turvallisuustiedon ja -asenteiden parantamiseen. Omatoimisessa palotarkastuksessa kiinteistön omistajalle tai asukkaalle lähetetään postitse opasvihkonen ja tarkistuslista, joiden mukaisesti hän tekee palotarkastuksen. Tarkistuslistan kysymyksiin löytyy vastauksena opasvihkosta oikea toimintatapa, johon kiinteistön omistaja voi verrata oman kiinteistönsä senhetkistä paloturvallisuutta. Omavalvontalomake täytetään tarkistuslistan mukaan ja palautetaan. Omavalvonnan lisäksi muita palotarkastuksen muotoja ovat yleinen palotarkastus, erityinen palotarkastus, jälkitarkastus, ylimääräinen palotarkastus, yleisötilaisuuden palotarkastus, aluevalvonta sekä asiakirjavalvonta. (Lapin pelastuslaitos-valvontasuunnitelma.)

4 OMAVALVONTA

Pelastuslaitokset toteuttavat palotarkastuksia vuosittaisen valvontasuunnitelman mukaan. Kuten aikaisemmin jo todettiin, on perinteisten palotarkastusten rinnalle otettu omavalvonta, joka tarkoittaa sitä, että kiinteistön omistaja toimii itse tarkastajana annettujen ohjeiden mukaisesti. Pelastuslaki (379/2011) antoi pelastuslaitoksille tämän mahdollisuuden. Tämän opinnäytetyön tiedonkeruumenetelmänä hyödynnettiin kyselytutkimusta omavalvonnan käyttöön liittyvistä asioista ja sen mahdollisista kehittämiskohdista. Kyselytutkimukseni perusteella omavalvonnassa todetaan olevan paljon hyviä puolia. Yhtenä hyvänä puolena on sen kiireettömyys. Asukas voi itse rauhassa tutustua pelastuslaitoksen lähettämään kyselylomakkeeseen ja ohjemateriaaliin. Ohjeistus antaa neuvoa palotarkastuksen tekemiseen, ja näin asukas pääsee itse arvioimaan turvallisuuden tasoa asuinympäristössään ja ehkä mahdollisesti huomaa kehittämiskohteita paremman turvallisuuden puolesta. Omavalvonta antaa myös hyvän mahdollisuuden asukkaiden turvallisuustiedon parantamiseen. Omavalvontamateriaalin mukana on erilaista neuvoa ja opastusta turvallisuuden lisäämiseen ja turvallisuusriskien huomaamiseen, eli pelastuslaitos voi samassa yhteydessä toteuttaa turvallisuusvalistusvelvoitettaan. Palotarkastuksen tekeminen omavalvontana on lisääntynyt. Useissa pelastuslaitoksessa se nähdäänkin hyväksi palotarkastusmuodoksi pieniin ja keskisuuriin palotarkastuskohteisiin kuten omakotitaloihin.

4.1 Omavalvonta Lapin pelastuslaitoksen alueella

Palotarkastuksen omavalvonta ei ole käytössä vielä tämän opinnäytetyön teon aikana Lapin pelastuslaitoksen alueella, muuten kuin pilottikokeiluna tehtynä Kemissä ja Torniossa. Tulevaisuudessa on tarkoitus, että omavalvonta käynnistetään ja pienkohteiden palotarkastus toteutetaan omavalvontana. Lapin pelastuslaitoksen alueella on runsaasti myös vapaa-ajankiinteistöjä, jotka tulevat kuulumaan omavalvontakohteisiin.

4.2 Kyselytutkimus omavalvonnasta

Tämä opinnäytetyön aihe tuli Lapin pelastuslaitokselta, ja aiheena oli tehdä kyselytutkimus eri pelastuslaitosten alueilta liittyen omavalvonnan toteuttamiseen ja sen kehittämiseen. Luonteeltaan opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tutkimusongelma eli ydin oli löytää vastauksia ja neuvoja omavalvonnan käynnistämisen avuksi Lapin pelastuslaitokselle. Tämän opinnäytetyöraportin tavoite on saada laadukas ja tarpeeksi kattava tietomäärä vastauksien avulla, niin että se tukisi mahdollisimman hyvin omavalvonnan käynnistämistä Lapin pelastuslaitoksen alueella. Tämä toimi samalla myös opinnäytetyön viitekehyksenä.

Tämän kyselytutkimuksen keskeisimmät tutkimusongelmat olivat seuraavat:

1. Millä tavoin omavalvontaa tehdään, eli mitä työkaluja pelastuslaitoksilla on käytössä ja kuinka paljon ne sitovat resursseja?
2. Miten omavalvonnasta saatuja vastauksia pyritään hyödyntämään palotarkastustyön kehittämisessä?
3. Onko omavalvontamallissa mahdollisia kohtia jotka vaatisivat kehittämistä?

Tutkimusongelmiin saatiin vastaukset kyselyiden avulla, ja vaikkakin kaikki pelastuslaitoksen alueet eivät kyselyyn vastanneet, vastausten määrän katsottiin riittävän luotettavan analyysin tekemiseen. Kyselytutkimus tehtiin sähköisesti, koska se oli järkevin tapa saada vastaukset nopeasti ja kustannustehokkaasti joka pelastuslaitoksen alueelta. Kysely lähetettiin 21 alueelle, joista vastaus saatiin 14 alueelta. Vastaajien ammattinimikkeitä olivat palotarkastaja, paloinsinööri, riskienhallintapäällikkö, pelastuspäällikkö, palotarkastusinsinööri, johtava palotarkastaja, palomestari sekä aluepalotarkastaja. Kyselytutkimuksessa pyrittiin selvittämään kuuden kysymyksen avulla omavalvonnan nykytilannetta eri pelastuslaitoksissa. Kysymyksillä pyrittiin myös löytämään omavalvonnan mahdollisia lisäkehittämiskohtia. Kysymykset tulivat pääasiassa Lapin pelastuslaitoksen pelastuspäällikkö Timo Rantalalta, mutta kysymykset muokkautuivat loppuky-

selyyn vielä hieman alkuperäisistä sen vuoksi, että pienellä määrällä kysymyksiä oli tarkoitus saada mahdollisimman suuri määrä tietoa, joka soveltuisi tämän opinnäytetyön ydintarkoitukseen.

4.3 Kyselytutkimuksen tulokset

Ensimmäinen kysymys:

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?

13 alueella vastanneista oli omavalvonta käytössä ja yhdellä alueella ei ollut. Alueella, jolla se ei ollut käytössä, oli tarkoitus ottaa omavalvonta käyttöön vuoden 2016 kuluessa. Mukana omavalvonnassa oli omakotitalot 13 alueella, rivitalot neljällä alueella, kerrostalohuoneistot kuudella alueella ja vapaa-ajankiinteistöt eli mökit kuudella alueella. Yleisesti ottaen pientalokohteet tai huoneistot olivat jo omavalvonnassa tai olivat tulossa omavalvontakohteiksi. Yksi alue vastanneista ei ollut löytänyt sopivaa ja tehokasta keinoa pari-, rivi- ja kerrostalojen omavalvonnan toteuttamiseksi.

Toinen kysymys:

2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)

Omavalvonnan materiaali lähetettiin asukkaalle kirjeitse 11 alueella vastanneista. Viidellä alueella oli myös mahdollisuus palotarkastuslomakkeen sähköiseen täyttämiseen ja palauttamiseen. Kolmella alueella vastanneista oli käytössä postituspalvelu, joka lähetti ja vastaanotti lomakkeet pelastuslaitoksen heille antamien osoitetietojen perusteella.

Kolmas kysymys:

3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)

Omavalvonnan katsottiin helpottavan työtehtävää. Palotarkastajien lisäksi usealla alueella oli myös operatiivinen henkilöstö mukana omavalvonnan toteutuksessa. Esimerkiksi palomiehet olivat mukana joko postitusvaiheessa tai sitten tekemässä mahdollisia jälkitarkastuksia.

Suora lainaus vastanneelta:

”Omavalvontaan kuuluu vuosittain noin 110 henkilötyöpäivää, jos valvontakohteita on 4000, ja näistä noin 75 % vastaa omavalvontaan. Kyseinen resursointi ei koske jälkivalvontaa, jonka määrä vaihtelee vuosittain. Jälkivalvonnan toteuttaa pelastuslaitoksen operatiivinen henkilökunta, eivät palotarkastajat. Omavalvonnan voidaan katsoa helpottavan valvontatehtävää, sillä omavalvonnalla saadaan valvottua tämän esimerkin mukaan 3000 kohdetta, 110 henkilötyöpäivän resurssilla. Nopeasti laskettuna tämä tarkoittaisi perinteisinä palotarkastuksina sitä, että yksi palotarkastaja suorittaisi noin 27 palotarkastusta päivässä, 110 työpäivän ajan.” (Palotarkastaja Olli-Valtteri Saarikoski, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, henkilökohtainen tiedoksianto 10.2.2016.)

Neljäs kysymys:

4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?

Varannon eli pelastustoimen tietovarantojärjestelmän suhteen yleisesti ottaen kaikki vastanneet odottivat sen kehitystä ja toimivuutta omavalvonnan toteuttamiseen. Useimmilla oli tarkoitus hyödyntää Varantoa, jos ja kun se otetaan käyttöön.

Suora lainaus vastanneelta:

”Pelastuslaitos seuraa VARANTO-hankkeen etenemistä ja toivoo, että lähitulevaisuudessa valtakuntaan saadaan yhdenkaltainen valvontamalli omavalvonnan toteuttamiseksi. On perusteltua käyttää suoraa verkkopohjaista omavalvontakeruumallia tulevaisuudessa, mutta sen rinnalla on kuitenkin jatkossakin säilytettävä perinteinen kirjeitse toimiva palvelu huomioiden asiakkaiden erilaisuus.” (Palomestari Joni Kontio, Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos, henkilökohtainen tiedoksianto 10.2.2016.)

Viides kysymys:

5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?

Omavalvonnan vastauksia hyödynnetään tekemällä esimerkiksi jälkivalvontaa joko dokumentein tai käymällä kohteessa, mutta lisäksi osa alueesta pyrkii hyödyntämään vastauksia esimerkiksi turvallisuusviestinnässä.

Suora lainaus vastanneelta:

”Vastauksia hyödynnetään:

- *Tiedotuksessa ja turvallisuusviestinnässä.*
- *Kohdetyyppiin (pientalot) liittyvien yleisimpien riskien havaitsemisessa.*
- *Omavalvonnan kehittämisessä (kysymysten päivittäminen, kohdentaminen yms.)*
- *Jälkivalvonnan kohdentamisessa ja korjauskehotusten antamisessa.*
- *Sidosryhmäyhteistyössä.*
- *Asumisen turvallisuuden seurannassa KUP-alueella (yleisimmät puutteet, trendit, kehitys yms.)”* (Palotarkastaja Olli-Valtteri Saarikoski, Keski-Uudenmaan pelastuslaitos, henkilökohtainen tiedoksianto 10.2.2016.)

Kuudes kysymys:

6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittamisestä.

Omavalvontaa pidettiin hyvänä muutoksena viranomaisvalvonnassa. Toiveena oli myös sen kehittäminen ja laajentaminen koskemaan esimerkiksi yritys- ja laitoskohteita. Omavalvontaan toivottiin myös sähköistä palautusmahdollisuutta. Omavalvontaa pidettiin jopa parempana kuin perinteistä palotarkastajan käyntiä siinä mielessä, että omavalvonta ”pakottaa” asukkaan tutustumaan oman asuntonsa turvallisuusasioihin paremmin. Toisaalta ihmisen kohtaamista oikeassa ja aidossa ympäristössä pidettiin tärkeänä.

Suora lainaus vastanneelta:

”Palauttaminen pitäisi tehdä mahdollisimman helpoksi asiakkaille ja palautusohjelmaan pitäisi olla parempi tunnistautuminen. Palautusohjelmaan tulisi tunnistautua esimerkiksi verkkopankkitunnuksilla, jotta voidaan varmistaa lomakkeen palauttajan henkilöllisyys. Tietokantojen päivitykset tulisi tehdä useammin, jotta kohteiden omistajien tiedot olisivat oikeat. Näin ollen saataisiin lähetettyä lomake suoraan omistajalle eikä kohteeseen. Kohde voi olla esimerkiksi Siikalatvalla, mutta omistaja asuu Helsingissä, niin lomakkeen vastaanotossa voi olla pitkiäkin viiveitä.”
(Aluepalotarkastaja Jarmo Mustapää, Jokilaaksojen pelastuslaitos, henkilökohtainen tiedoksianto 4.3.2016.)

Suora lainaus vastanneelta:

”Ihmiset ovat kokeneet palautteiden perusteella omavalvonnan toimivaksi malliksi. Omavalvonnan mukana saadaan jalkautettua turvallisuusviestintää oppaiden ja laitoksen omien tiedotteiden muodossa, joka todettu hyväksi

kanavaksi. Tulevaisuudessa sähköisen materiaaliin on mahdollista liittää enemmän asiaa.

Rakennusten omistajien oma vastuu asioiden hoitamisesta saattaa herätä paremmin, kun fyysistä käyntiä ei aina suoriteta. Toisaalta jotkut tarvitsisivat ohjausta ja neuvontaa kasvotusten. Vaikuttavuutta on mielestäni hankalaa arvioida luotettavasti.” (Johtava palotarkastaja Pekka Heikkinen, Kainuun pelastuslaitos, henkilökohtainen tiedoksianto 10.2.2016.)

Suora lainaus vastanneelta:

”Omavalvonta on tämän päivän ja tulevaisuuden työkalu. Omavalvonnassa valvonnan työkaluna on paljon potentiaalia, mutta myös paljon kehitettävää. Tarvitsemme muun muassa paremmat tekniset ohjelmat ja ratkaisut omavalvonnan toteuttamiseen. Omavalvonta on hyvä esimerkki menettelystä, jossa valvontatoiminta ja turvallisuusviestintä voidaan sitoa entistä tiiviimmin yhteen.” (Johtava palotarkastaja Janne Rautasuo, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, henkilökohtainen tiedoksianto 3.3.2016.) (Johtava palotarkastaja Henna Piisku, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos, henkilökohtainen tiedoksianto 3.3.2016.)

4.4 Yhteenveto

Omavalvonta on käytössä suurilta osin jo kaikilla pelastuslaitoksilla. Pienkohteet eli omakotitalot, rivitalohuoneistot, kerrostalohuoneistot ja vapaa- ajankiinteistöt joko ovat, tai tulevat olemaan omavalvonnan alla tulevaisuudessa. Pelastuslaitoksen resursseja omavalvonta sitoo vaihtelevasti sen mukaan miten se on kullakin pelastustoimen alueella järjestetty. Omavalvonnasta saadut vastaukset on pyritty hyödyntämään jälkitarkastusten lisäksi myös kohdentamalla turvallisuusviestintää eri asuinalueille, erilaisissa sidosryhmäyhteisöissä ja kohdetyyppiin liittyvien yleisimpien riskien havaitsemisessa. Omavalvonnan vastausmahdollisuuden kehittäminen täysin sähköiseen muotoon ja omavalvonnan laajentaminen koskemaan myös muita kiinteistöjä tai jopa pieniä yrityksiä sekä maatiloja olivat yleisimmät kehitysajatukset.

5 POHDINTA

Palotarkastuksen tekeminen omavalvontana eli asukkaan itsensä tekemänä oli aikanaan varmastikin kaukainen ajatus, mutta tällä hetkellä se on jo otettu käyttöön melkein pä joka puolella Suomea. Tulevaisuudessa nähdään varmaankin myös erilaisten yritysten ja laistosten tekemää omavalvontaa. Omavalvonnassa on myös vielä kehitettävää. Esimerkkinä voidaan pitää kiinteistöjen omistussuhteita; Kuka tekee palotarkastuksen mökissä, jonka omistaja asuu esimerkiksi eri maassa? Entä vuokrakerrostalojen asukkaat, jotka saattavat vaihtaa asuinpaikkaa ja ehkä myöskin asuinkuntaa kohtalaisen tiheään?

Omavalvontaan voi tulevaisuudessa kytkeytyä laaja kenttä valvottavia kohteita. Työkaluina omavalvonnassa voi olla nykyisten ja tulevien uusien järjestelmien rinnalla myös ”arkisia” menetelmiä kuten sosiaalinen media. *”Tänään on 112 päivä. Oletko jo tehnyt omavalvonta palotarkastuksen asuntoosi?”* Tällaiset ”mainokset” esimerkiksi Facebookissa voisivat olla hyvä apu palotarkastustyöhön ja turvallisuusvalistukseen, mutta tietenkin pelastuslaitoksen toimintatavat ja järjestelmät tulisivat soveltua tähän ympäristöön. Uskon että kysyntää olisi myös pelastuslaitosten nettipalvelulle. Ideana olisi sivusto joka toimisi vapaana kyselypaikkana erilaisille kodin turvallisuusasioille. Omavalvontamalliin ja sen tekemiseen voisi olla perusteltua ottaa mukaan myös muita toimijoita. Esimerkkinä omakotitaloyhdistykset joiden toiminta on aktiivista myös turvallisuusasioissa.

Opinnäytetyöni on saanut minut näkemään pelastustoimen ennaltaehkäisevän työn erittäin tärkeänä. Pelastustoimi on paikalla onnettomuuksissa, mutta entäpä jos se olisikin askeleen edellä? Tätä työtä tehdessäni huomasin myös, että osa pelastuslaitosten alueista on jo pitkällä omavalvonnassa, mutta silti kaikilta alueilta löytyi ideoita sen kehittämiseen, mikä on hyvä asia. Opinnäytetyö on pitkä prosessi. Työn aloittaminen ajoissa ja ohjaavan opettajan avustuksella sekä häntä kuunnellen helpottaa työn käynnistymistä ja antaa suuntaviivat. Jos jotain tekisin toisin, aloittaisin opinnäytetyön tekemisen vieläkin aikaisemmin. Lisääajatuksia ja pohdittavaa sain myös ohjaavalta opettajaltani Ismo Kärkkäiseltä, joka toimii Pelastusopistolla vanhempana opettajana. Ismo Kärkkäinen vastaa päällystö- ja alipäällystökurssien palotarkastuksen opetuksesta.

”Hyvä suuntaus on että kiinteistönomistaja joutuu omavalvonnan myötä pohtimaan oikeasti omaa paloturvallisuudentasoa. Koska palotarkastus omavalvontana tehtynä ei ole niin tarkasti sidottu aikaan, on tarkastuksen tekijällä paremmin aikaa havainnoida mahdollisia ongelmakohtia omistamassaan kiinteistössä. Tarkastuksen tekeminen jopa useampana eri päivänä on mahdollista.

Piirinuohoojan käyttö paloturvallisuusneujana omavalvonnan yhteydessä olisi myös vartenotettava vaihtoehto. Nuohoojan koulutukseen kuuluu osana kiinteistöjen turvallisuuden tarkkailu ja asiakaspalvelu, joten nuohoojan käyttö asiantuntijana paloturvallisuusasioissa olisi näin ollen luonnollista. Piirinuohousjärjestelmän loppuminen ja nuohouksen muuttuminen vapaaksi nuohoustoimeksi tuo tähän haasteita. Nuohoojien yhteys pelastuslaitokseen tulee vaikeammaksi, kun nuohoojan ja pelastuslaitoksen välillä ei ole enää sopimussuhdetta, kuten nykyisessä piirinuohousjärjestelmässä.

Ongelmakohtia omavalvonnan tekemiselle voi tulla eteen silloin kun kyseessä on esimerkiksi mökkikylä joka on ulkomaisessa omistuksessa tai mökki on moniomisteinen. Silloin vastuu omavalvonnan tekemisestä voi olla epäselvä. Yksi neuvo ongelmakohtiin voisi olla se että mökeille ja mökkejä välittävälle yrityksille lanseerattaisiin niin sanottu turvallisuuden tähtiluokitus. Tästä voisi olla yritykselle merkittävää hyötyä myös markkinoinnin apuvälineenä. Ajatuksena olisi siis tehdä eräänlainen laatujärjestelmä eli sertifikaatti joka takaisi turvallisuuden tason. Sertifikaatti sisältäisi tehdyn palotarkastuksen lisäksi myös mahdollisia muita turvallisuutta parantavia asioita.

Toiminnanharjoittajan ja kiinteistönomistajan joka vuokraa omistamaansa mökkiä, tulisi olla hyvin perillä omista vastuistaan ja heillä pitäisi olla niin sanotusti homma hanskassa. Perekdytys ja hyvät ohjeet mökkien käyttöön ovat avainasemassa turvallisuuden tasoa parannettaessa. Satunnainen matkailija pitäisi saada kiinnostumaan ja innostumaan turvallisuudesta, tätä edesauttaisi opastus ja selkeät ohjeet mökin käyttämisestä varten.” (Vanhempi opettaja Ismo Kärkkäinen, henkilökohtainen tiedoksianto 12.1.2016.)

LÄHTEET

<http://www.kittilanvpk.fi/halytysosasto.htm>

Lapin pelastuslaitos-Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje.

Levi. [www-dokumentti.www.levi](http://www.dokumentti.www.levi). 20.1.2016

Metsä, H. 2013. *Palo- ja rakennuslainsäädäntö 2013*. Suomen kalenterit Oy. Helsinki.

Pelastuslaki 379/2011.

PRONTO. Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto.

Rovaniemi. [www-dokumentti.www.rovaniemi](http://www.dokumentti.www.rovaniemi). 20.1.2016.

Suomen palosuojeluyhdistyksen julkaisu N:o 125. Helsinki.

LIITTEET

Kyselytutkimuksen vastaukset ovat liitteinä editoimattomina.

1

Pelastuslaitoksen nimi:

Vastaajan nimi ja tehtävä:

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?

On. Omakotitalo, vapaa-ajanasunnot, rivitalot, kerrostalot

2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)

Kirjeitse. Palautuskuoret mukana. Miehistö asemilla dokumentoi, suorittaa tarvittaessa tarkastukset

3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)

Sihteerit ja palotarkastushenkilöstö sekä palomiehet tekevät omat osuutensa.

4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?

Odotellemme varantoon valtakunnallisesti yhteisiä järjestelyjä ko. asiaan.

5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?

Kirjataan merlotiin ja suoritetaan tarvittavat tarkastukset kohteeseen jos tarvetta.

6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittamisestä.

Hyvä systeemi. Varantoon kun saadaan sähköiset vastausmahdollisuudet ym. on loistava kehitys. Tämä "pakottaa" tutustumaan oman asunnon turvallisuusasioihin mielestäni paremmin kuin rutinoitu palotarkastajan käynti.

Pelastuslaitoksen nimi: Itä-Uudenmaan pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Göran Forsell, palotarkastaja

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
On käytössä. Toistaiseksi vain omakotitaloissa mutta tarkoitus on laajentaa myös rivi ja kerrostaloihin.
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Etanapostilla. Odotamme Varannon tuoma mahdollisuus sähköiseen käsittelyyn. Tulostamme ja kuoritamme itse (toimistosihteerit) ja vastaanoton puolella TIKE lajittelee niitä postinumeron perusteella ja sen jälkeen ne menee palotarkastajille käsiteltäväksi.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Työkuorma jaetaan lähtökohtaisesti tasaisesti kaikille palotarkastajille.
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Tarkoitus on hyödyntää Varanto.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Heikosti. Johtuen siitä että tilastointi paperista on aika työläistä. Sähköinen vastaanotto helpottaisi vastauksien hyödyntää. Nyt ne jää vähän "mutu" tasolle.
6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
Omavalvonta on hyvä muutos viranomaisvalvonnassa. Luottamus ja vastuun antaminen tuo usein parempi lopputulos kun kyttääminen ja määrääminen. Omavalvonta tulisi kehittää ja laajentaa.

Pelastuslaitoksen nimi: Jokilaaksojen pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Jarmo Mustapää, aluepalotarkastaja

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Asuinrakennukset, 7.1 ja 7.2, pientalot ja taloyhtiöt
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Kirjeitse lähetetään kohteeseen tarkastuslomake ja lisämateriaalia omatoimiseen tarkastukseen liittyen. Asukas voi palauttaa lomakkeen sähköisesti tai palautuskuoren avulla postitse.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Lomakkeiden tulostamisen jälkeen tietyn alueen (esim yksi kunta) paloaseman väki laittaa tarvittavat asiakirjat kuoriin ja postittaa kuoret. Samalla tarkistetaan vielä osoitteet, että tulostukset ovat onnistuneet. Sitten palautuneet kuoret käsitellään asemilla ja syötetään tiedot tarkastusohjelmaan. Kaikilla asemilla ei ole tarkastajia, joten palomiehetkin osallistuvat työhön. Omavalvonta helpottaa, jos lomake palautuu. Jos kohteesta ei kuulu mitään, niin siellä pyritään käymään fyysisellä tarkastuksella. Joihinkin kohteisiin saatetaan joutua yrittämään useamman kerran eikä siltikään saada ketään kiinni kohteesta
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Ei ole vielä ollut puhetta. Mahdollisuuksien mukaan tietysti, jos toteutus helpottuu.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Mikäli asukas tahtoo pelastuslaitoksen ottavan yhteyttä, niin sovitaan tarkastusaika ja käydään tekemässä tarkastus. Toki maakunnassa tulee paljon kohteita, jotka eivät ole enää tilastoitavia, niin sitä kautta saadaan karsittua turhia kohteita pois tarkastusmääristä.
6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
Palauttaminen pitäisi tehdä mahdollisimman helpoksi asiakkaille ja palautusohjelmaan pitäisi olla parempi tunnistautuminen. Palautusohjelmaan tulisi tunnistautua esimerkiksi verkkopankkitunnuksilla, jotta voidaan varmistaa lomakkeen palauttajan henkilöllisyys. Tietokantojen päivitykset tulisi tehdä useammin, jotta kohteiden omistajien tiedot olisivat oikeat. Näin ollen saataisiin lähetettyä lomake suoraan omistajalle eikä kohteeseen. Kohde voi olla esimerkiksi Siikalatvalla, mutta omistaja asuu Helsingissä, niin lomakkeen vastaanotossa voi olla pitkiäkin viiveitä.

Pelastuslaitoksen nimi: Jokilaaksojen pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Jarmo Mustapää, aluepalotarkastaja

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Asuinrakennukset, 7.1 ja 7.2, pientalot ja taloyhtiöt
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Kirjeitse lähetetään kohteeseen tarkastuslomake ja lisämateriaalia omatoimiseen tarkastukseen liittyen. Asukas voi palauttaa lomakkeen sähköisesti tai palautuskuoren avulla postitse.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Lomakkeiden tulostamisen jälkeen tietyn alueen (esim yksi kunta) paloaseman väki laittaa tarvittavat asiakirjat kuoriin ja postittaa kuoret. Samalla tarkistetaan vielä osoitteet, että tulostukset ovat onnistuneet. Sitten palautuneet kuoret käsitellään asemilla ja syötetään tiedot tarkastusohjelmaan. Kaikilla asemilla ei ole tarkastajia, joten palomiehetkin osallistuvat työhön. Omavalvonta helpottaa, jos lomake palautuu. Jos kohteesta ei kuulu mitään, niin siellä pyritään käymään fyysisellä tarkastuksella. Joihinkin kohteisiin saatetaan joutua yrittämään useamman kerran eikä siltikään saada ketään kiinni kohteesta
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Ei ole vielä ollut puhetta. Mahdollisuuksien mukaan tietysti, jos toteutus helpottuu.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Mikäli asukas tahtoo pelastuslaitoksen ottavan yhteyttä, niin sovitaan tarkastusaika ja käydään tekemässä tarkastus. Toki maakunnassa tulee paljon kohteita, jotka eivät ole enää tilastoitavia, niin sitä kautta saadaan karsittua turhia kohteita pois tarkastusmääristä.
6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittamisestä.
Palauttaminen pitäisi tehdä mahdollisimman helpoksi asiakkaille ja palautusohjelmaan pitäisi olla parempi tunnistautuminen. Palautusohjelmaan tulisi tunnistautua esimerkiksi verkkopankkitunnuksilla, jotta voidaan varmistaa lomakkeen palauttajan henkilöllisyys. Tietokantojen päivitykset tulisi tehdä useammin, jotta kohteiden omistajien tiedot olisivat oikeat. Näin ollen saataisiin lähetettyä lomake suoraan omistajalle eikä kohteeseen. Kohde voi olla esimerkiksi Siikalatvalla, mutta omistaja asuu Helsingissä, niin lomakkeen vastaanotossa voi olla pitkiäkin viiveitä.

Pelastuslaitoksen nimi: Kainuun pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Pekka Heikkinen, johtava palotarkastaja

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Kyllä on käytössä, omakotitaloissa, vapaa-ajan rakennuksissa vuodesta 2012 saakka. Tänä vuonna pitäisi laajentaa omavalvontaa myös kerros ja rivitaloihin. Prosessi niiltä osin on vielä kesken.
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Omavalvonta on hoidettu kirjeitse. Nettisivuillamme on myös ollut mahdollista täyttää sähköisesti palautettava lomake. Vastaukset ovat tästä huolimatta kuitenkin tulleet pääosin kirjeitse.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Omavalvonta tavoittaa meillä vuosittain lähes 10% kunnan omakotiasujista ja kesämökkiläisistä. Henkilöstöresursseina tämä tarkoittaa noin < 0.5htv/kunta, toteutettu pääsääntöisesti operatiivisen miehistön voimin, jotka hoitavat sitä oman tehtävänsä ohella. Palotarkastajat keskittyvät pääsääntöisesti suurempiin yrityksiin ja laitoksiin. Omavalvonnan organisointi alueella on taas allekirjoittaneen vastuulla. Ilman omavalvontaa resurssitarve olisi mahdollisesti suurempi. Omavalvonta on jaksoittaista, johon kuuluu aineiston lähettäminen asiakkaalle, vastauksien kirjaaminen palotarkastusohjelmaan sekä tarkastukset 10% kohteista. Useamman sadan kohteen palotarkastaminen jokaisessa kunnassa on epäilemättä työläämpää, lisäksi päiväsaikaan omakotitaloissa asuvat asiakkaat käyvät töissä, jolloin valvonta olisi pitänyt ajoittaa ilta-aikaan.
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Hyödynnämme Varantoa samalla tavalla kuin olemassa olevaa palotarkastusohjelmistoa, karttojen ja henkilörekisterien avulla. Tiedossa ei ole, että käyttäisimme muuta ohjelmistoa omavalvontaan.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Vastauksiin reagoidaan mikäli vastaus antaa siihen aihetta, ja kohteissa käydään muutenkin n.10% otannalla. Palautelomakkeet ovat omavalvonnan mukana, josta saamme mielipidetietoa omavalvonnasta. Omavalvonnan vastaukset kirjataan järjestelmään, kuten palotarkastuspöytäkirjatkin. Toiminnan kehittyessä sähköiset lomakkeet on tarkoitus tallentaa kokonaan järjestelmiin, jolloin vastaukset saadaan suoraan kohteen alta. Paperilomakkeet ovat tällä hetkellä kansiotason säilytyksessä. Mikäli vastauksissa on havaittavissa trendejä, nämä huomioidaan mm.turvallisuusviestinnässä, ehkä jopa seuraavan vuoden valvontasuunnitelmassa.

6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.

Ihmiset ovat kokeneet palautteiden perusteella omavalvonnan toimivaksi malliksi. Omavalvonnan mukana saadaan jalkautettua turvallisuusviestintää oppaiden ja laitoksen omien tiedotteiden muodossa, joka todettu hyväksi kanavaksi. Tulevaisuudessa sähköisen materiaaliin on mahdollista liittää enemmän asiaa..

Rakennusten omistajien oma vastuu asioiden hoitamisesta saattaa herätä paremmin, kun fyysistä käyntiä ei aina suoriteta. Toisaalta jotkut tarvitsisivat ohjausta ja neuvontaa kasvotusten. Vaikuttavuutta on mielestäni hankalaa arvioida luotettavasti.

Pelastuslaitoksen nimi: Kanta- Hämeen pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Hurjanen Teemu, paloinsinööri

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
<ul style="list-style-type: none"> - Pientalojen omavalvontaa pelastuslaitoksessamme on toteutettu kokeiluna vuonna 2012 ja vuodesta 2013 on omavalvontaa toteutettu pientaloihin vuosittain. Viime vuonna aloitimme omavalvontakokeilun kerrostalojen valvonnan osalta ja sen toteutusta arvioidaan tämän vuoden puolella. Myös erillisten viljakuivaamojen osalta olemme käyttäneet omavalvontaa. Viljankuivaamojen osalta pääasiallinen tavoite on kuitenkin valvontarekisteriemme päivittäminen (onko toimintaa ylipäättään, öljysäiliöiden tilanne).
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
<ul style="list-style-type: none"> - Omavalvonnan käytännön toteutus on jalkautettu meillä neljän päätoimisilla miehitetyn aseman työvuoroille. Työvuorojen esimiehet vastaavat käytännön toteutuksesta. Heille on jaettu vuosittaiset valvonta-alueet, joiden mukaan he tulostavat valvontaohjelmistosta valvontailmoituksen kohteille. Työvuorot lajittelevat ilmoitukset kuoriin ja ne postitetaan sitten keskitetysti kaupungin organisaation kautta. - Vastauskuoriin jokainen työvuoro on merkinnyt oman työvuorotunnuksensa, joten palautuvat kuoret pystytään palauttamaan käsiteltäväksi kuoria avaamatta oikeille työvuoroille. Vastauskuoret palautuvat Hämeenlinnan paloasemalle, josta palvelusihteeri jakaa ne työvuoroille käsiteltäväksi. - Sähköistä palauttamista meillä ei yleisesti ole käytössä, mutta yksittäisten lomakkeiden osalta kyselijöitä on ohjattu lähettämään sähköpostin liitteenä lomake allekirjoittaneelle. Vuositasolla sähköisesti palautettuja lomakkeita on noin 10 kappaletta. Sähköisen asioinnin osalta laitoksemme on tällä hetkellä odottavalla kannalla Varanto-hankkeen johdosta. - Työvuorot kirjaavat palautuneiden lomakkeiden tiedot valvonta-ohjelmistoon. Palautumattomien osalta tehdään uusintalähetys ja mikäli ei vielääkään vastausta kuulu tehdä pistokokeenomaisesti valvontakäyntejä näihin kiinteistöihin. Myös niihin kiinteistöihin, joissa lomakkeen palauttaja on ilmoittanut korjattavia asioita, tehdään pistokokein valvontasuoritteita. - Kerrostalojen omavalvontaan on liitetty myös operatiivinen valvontakäynti. Kerrostalojen omavalvontaa on myös ohjattu työvuorojen tehtäväksi. Ja ne työvuorot, joilla on kerrostalojen omavalvontaa, on vähemmän pientalojen omavalvontaa. Kerrostalojen omavalvonnassa jokaiseen huoneistoon jaetaan paloturvallisuusopas sekä check-lista josta huoneiston haltija voi tarkastella oman huoneistonsa turvallisuusasioita. Kerrostalojen omavalvonnassa roolia on myös taloyhtiön vastuutahoilla (hallitus/ isännöinti), joille ohjeistetaan yhteenvedonlaatiminen taloyhtiöstä ja toimittamaan tämä pelastuslaitokselle. Pelastuslaitos suorittaa operatiivisen tarkastuskäynnin kohteeseen, jossa pääpaino on operatiivisen pelastustoiminnan edellytyksissä.

3.	Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
	<ul style="list-style-type: none"> - Meidän laitoksessamme ei yksikään viranhaltija tee pelkästään omavalvontaa. Päälystöviranhaltijoista kaksi (toinen minun lisäksi) koordinoi toimintaa muiden työtehtävien lomassa. - Kirjeiden postitus ja palautuneiden lomakkeiden kirjaus on työvuorojen tehtäviin kuuluvia ja sitä hoidetaan muiden työtehtävien lomassa. Valvontakäynnit tarvittaessa hoidetaan työvuorojen toimesta. - - Tavoitettujen kiinteistöjen määrään suhteutettuna käytettyyn työaikaan nähden omanvalvontaan menee selkeästi vähemmän työaikaan kuin mitä meni täällä aiemmin käytössä olleeseen toimintamallin, jossa työvuorot kiersivät fyysisesti pientalojen valvontakäyntejä.
4	Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
	<ul style="list-style-type: none"> - Laitoksellamme oli suunnitelmia hyödyntää isäntäkaupungin tietohallintoa/ ICT-puolta sähköisen asiointin toteuttamisessa, mutta kuultuamme tarkemmin VARANTO-hankkeen etenemisestä on tuo asia toistaiseksi jäissä ja odotamme VARANNOn tuomia mahdollisuuksia.
5	Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
	<ul style="list-style-type: none"> - Omavalvontaa on toteutettu varsin vähän aikaan, joten tulosten suurempi tilastollinen hyödyntäminen on vielä ollut varsin vähäistä. Positiivisesti on kuitenkin yllättänyt hyvät vastausprosentit. Jatkossa on tarkoitus hyödyntää vastauksia ainakin kehittämällä toteuttamaamme turvallisuusviestintää vastausten perusteella.
6	Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
	<ul style="list-style-type: none"> - Omavalvonnessa kohteen tavoitettavuus sekä kohteen edustajan osallistuvuus saadaan nähdäkseni paremmin toteutettua kuin vanhan muotoisessa ovelta ovelle kiertämisessä. - Sähköisen asiointin näen hyvänä mahdollisuutena kehittää toimintaa ja tehokkaimmin se mielestäni toteutetaan Varannon kautta, kun 22 eri variaation sijasta rakennetaan yhtä kokonaisuutta.

Pelastuslaitoksen nimi: Keski-Pohjanmaan ja Pietarsaaren alueen pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Joni Kontio, palomestari, riskienhallintaosasto, palotarkastussuunnittelu

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Oma- ja vuokraluovutusta on ollut käytössä 2013 alkaen. Käytetään yhden asunnon omakotitalojen valvonnassa. Paritalo, rivitalo ja kerrostaloasuntojen omavalvontaan ei ole löydetty vielä mielekästä/tehokasta/tasapuolista/yksinkertaista keinoa valvonnan toteuttamiseksi.
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Jakelu toteutetaan kirjeitse. Oma- ja vuokraluovutuksen vastuuhenkilö suunnittelee ja jakaa omavalvontakohteet Kokkolan ja Pietarsaaren paloasemien vuorojen esimiehille. Vuorojen tehtävänä on valmistaa lähetettävä omavalvontapaketti (saate, omavalvontalomake, palautuskuori ja paloturvallisuusopas). Ryhmät vastaanottavat ja käsittelevät saapuvat omavalvontalomakkeet ja merkitsevät tiedot Merlottiin.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Suunnittelu on keskistetty yhdelle henkilölle. Yhteinen oheistus omavalvontapaketin lähettämisestä. Yhteiset materiaalihankinnat. Käytännöntyö jakaantuu kahdeksalle vuorolle. Alueellisia rajoja ei ole.
4. Onko ajatuksenne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Pelastuslaitos seuraa VARANTO-hankkeen etenemistä ja toivoo, että lähitulevaisuudessa valtakuntaan saadaan yhdenkaltainen valvontamalli omavalvonnan toteuttamiseksi. On perusteltua käyttää suoraa verkkopohjaista omavalvontakeruunmallia tulevaisuudessa, mutta sen rinnalla on kuitenkin jatkossakin säilytettävä perinteinen kirjeitse toimiva palvelu huomioiden asiakkaiden erilaisuus.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Tällä hetkellä seurataan vastauksien määrällistä toteutumista. Palautelomakkeen avulla ei voida luotettavasti kerätä tietoa esimerkiksi eri paloturvallisuusosa-alueiden "tilasta". Suurin osa palautelomakkeiden vastauksista osuu kohtaan "Kunnossa/korjattu". Toisaalta vastauslomake ei saa olla liian syvälinen ja virheitä etsivä, jotta se ei laske vastaamiskynnystä.
6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
Valtakunnallinen malli, keruukanava. Jopa keskistetty valtakunnallinen suunnittelu ja toteuttaminen? Tämänkin työn voisi varmaan ulkoistaa/kilpailuttaa ilman että omavalvonnan vaikuttavuus merkittävästi vähenisi. Uskon, että nykymuotoinen omavalvonta on kuitenkin huomattavasti kattavampi ja vaikuttavampi kuin perinteiset yleiset palotarkastukset ko. kohteisiin.

Pelastuslaitoksen nimi: Keski-Uudenmaan pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Olli-Valtteri Saarikoski / Palotarkastaja, omavalvonnasta vastaava

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?

Kyllä on. Käytössä tällä hetkellä pientaloissa eli yhden asunnon taloissa. Kerrostalojen omavalvontaa on pilotoitu, muttei vielä otettu varsinaiseen valvontakäyttöön.

2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)

Valituilla valvonta-alueilla sijaitsevien pientalojen osoitetiedot haetaan palotarkastusohjelmasta (Merlot), jonka jälkeen osoitteiden oikeellisuus pyritään varmistamaan käyttäen rakennusvalvonnan yms. tietokantoja. Osoitetiedot toimitetaan alihankkijayritykselle, joka toteuttaa tarvittavien materiaalien tulostamisen ja postittamisen suoraan asiakkaille. Asiakkaat voivat vastata joko paperilomakkeella tai verkkosivuilla. Alihankkijayritys kokoaa kaikki vastaukset vastaustavasta riippumatta ja toimittaa ne pelastuslaitokselle kootussa Excel tiedostossa. Lisäksi yritys toimittaa sekä paperiset että sähköiset vastauslomakkeet PDF-muodossa arkistointia ja tulostamista varten. Vastaukset kirjataan palotarkastusohjelmaan (Merlot), tiedoilla ”puutteita”, ”ei puutteita”, ”ei vastattu”. Varsinainen vastauslomake liitetään kiinteistön tietoihin.

3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)

Omavalvontaan kuluu vuosittain noin 110 henkilötyöpäivää, jos valvontakohteita on 4000, ja näistä noin 75% vastaa omavalvontaan. Kyseinen resursointi ei koske jälkivalvontaa, jonka määrä vaihtelee vuosittain. Jälkivalvonnan toteuttaa pelastuslaitoksen operatiivinen henkilökunta, eivät palotarkastajat.

Omavalvonnan voidaan katsoa helpottavan valvontatehtävää, sillä omavalvonnalla saadaan valvottua tämän esimerkin mukaan 3000 kohdetta, 110 henkilötyöpäivän resurssilla. Nopeasti laskettuna tämä tarkoittaisi perinteisinä palotarkastuksina sitä, että yksi palotarkastaja suorittaisi noin 27 palotarkastusta päivässä, 110 työpäivän ajan.

4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?

Mahdollisesti. Tämä riippuu hyvin paljon kyseisen lopputuotteen toimivuudesta ja sen tarjoamasta lisäarvosta. Nykyinen järjestelmä/toimintamalli on helposti korvattavissa, mikäli toimivampi toteutustapa löytyy.

5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?

Vastauksia hyödynnetään:

- Tiedotuksessa ja turvallisuusviestinnässä.
- Kohdetyyppiin (pientalot) liittyvien yleisimpien riskien havaitsemisessa.
- Omavalvonnan kehittämisessä (kysymysten päivittäminen, kohdentaminen yms.)
- Jälkivalvonnan kohdentamisessa ja korjauskehotusten antamisessa.
- Sidosryhmäyhteistyössä.
- Asumisen turvallisuuden seurannassa KUP-alueella (yleisimmät puutteet, trendit, kehitys yms.)

6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.

Mikäli omavalvonta Keski-Uudenmaan alueella kiinnostaa, suosittelen tutustumaan opinnäytetyöhöni em. aiheesta: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015100815259>

1

Pelastuslaitoksen nimi: Kymenlaakson pelastuslaitos / Eteläinen toimialue (Kotka, Hamina, Pyhtää, Virolahti, Miehikkälä)

Vastaajan nimi ja tehtävä: Timo Kuossari, johtava palotarkastaja

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?

Omakotitalot. Kerrostaloihin tehdään tapauskohtaisesti operatiivisia palotarkastuksia ja/tai omavalvonta. Omavalvontaa on tarkoitus laajentaa rivitaloihin.

2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)

Jakelu postitse. Käsittely kirjeitse ja tulokset viedään sähköiseen järjestelmään (palotarkastusohjelma Merlot)

3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)

Kaikki palotarkastajat käsittelevät omavalvontoja. Omavalvonta helpottaa omalla tavallaan, mutta valvonnan alustavat työt ja kirjeiden käsittely ja niissä käytetty viranomaisharkinta vaativat resursseja.

4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?

Kyllä on tarkoitus hyödyntää Varantoa.

5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?

Omavalvonnalla pääsee kiinni mahdollisiin riskikohteisiin, jos lomakkeessa havaitaan turvallisuuspuutteita tai jos lomake on täytetty ristiriitaisesti tai puutteellisesti.

6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittamisestä.

Omavalvonta on omasta mielestäni hyvä toimintamalli, koska sillä on mahdollista tavoittaa suuri määrä ihmisiä, antaa opastusta turvallisuusasioissa, parantaa turvallisuutta, sekä havaita mahdollisia riskikohteita ja tätä kautta ennaltaehkäistä onnettomuuksia. Tulevaisuudessa näen omavalvonnan siirtyvän enemmän sähköiseen toteutusmalliin.

Pelastuslaitoksen nimi: Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Janne Rautasuo, Henna Piisku johtavat palotarkastajat

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?

Kyllä on, pientaloissa.

2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)

Kirjeitse

3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)

Resurssit:

suunnitteluresurssi: johtava palotarkastaja

postitus: siviilipalvelusmiehet tai ostopalvelu

vastausten lajittelu: siviilipalvelusmiehet tai ostopalvelu

vastausten analysointi: johtava palotarkastaja

vastauksista aiheutuvat palotarkastukset/yhteydenotot: kaikki työvuorot + palotarkastajat

Työkuorma jaetaan tasan kaikille työvuoroille. Palotarkastajien osalta työkuorma ei jakaudu tasaisesti, koskettaa vain osaa palotarkastajista.

4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?

On tarkoitus käyttää VARANTOA.

5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?

Vastausten perusteella tehdään arviointi siitä, onko kyseisen pientalon paloturvallisuustaso riittävällä tasolla vai suoritetaanko pientaloon valvontakäynti. Vastausten analysoinnin kautta voidaan tunnistaa turvallisuuspuutteita, joiden avulla voidaan kohdentaa turvallisuusviestintää halutulle kohderyhmälle.

6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.

Omavalvonta on tämän päivän ja tulevaisuuden työkalu. Omavalvonnassa valvonnan työkaluna on paljon potentiaalia, mutta myös paljon kehitettävää. Tarvitsemme muun muassa paremmat tekniset ohjelmat ja ratkaisut omavalvonnan toteuttamiseen. Omavalvonta on hyvä esimerkki menettelystä, jossa valvontatoiminta ja turvallisuusviestintä voidaan sitoa entistä tiiviimmin yhteen.

1

Pelastuslaitoksen nimi: Oulu-Koillismaan pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Jarkko Heikkinen, palotarkastaja

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?

Omavalvontaa ei ole vielä otettu käyttöön, tänä vuonna (2016) startataan sillä saralla.

2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)

-

3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)

Työkuorma joudutaan varmaankin jakamaan, yhdelle tuleva kuormitus on muiden töiden ohella suurehko.

4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?

Tällä hetkellä kuin Varanto (uusi PETI) ei ole vielä käytössä, niin Merlot palotarkastus on tähän työkalu.

5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?

Ei ole vielä tiedossa.

6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.

Pelastuslaitoksen nimi: Pirkanmaan pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Tytti Oksanen, palotarkastusinsinööri

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Omavalvonta on käytössä pientaloissa, kerros- ja rivitaloissa (alkamassa), viljankuivaamoissa. Vapaa-ajan asuntojen omavalvonta tarkoitus käynnistää kesällä 2016.
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Pientalojen lomakkeet ja ohjeet postitetaan pääosin massapostituksena painotalon toimesta. Lomakkeet palautuvat postitse paloasemille. Palomiehet kirjaavat palautumisen palotarkastusjärjestelmään ja arvioivat jälkivalvontatarpeen sovittujen kriteerien perusteella. Lomake on mahdollista palauttaa myös sähköisesti. Lomaketta palauttamattomiin kohteisiin suoritetaan valvontakäynti pelastusyksiköiden toimesta. Kerros- ja rivitalojen sekä viljankuivaamoiden omavalvonnan hoitavat palotarkastajat omien vastuualueidensa osalta kokonaan. Kerros- ja rivitaloilla on käytössä sähköinen palautus.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Omavalvontamalli vaatii koordinoitua ja vuosittain toiminnan käynnistämisyhteistyössä henkilöstöresursseja kohteiden poiminnan, kilpailutusten, postitusten sekä ohjeistuksen yms. hoitamiseen. Tarkastuskierroksiin (palomiehet) käytettävä aika on vähentynyt merkittävästi, mutta toiminnan suunnitteluun ja pyörittämiseen käytettävä aika lisääntynyt. Kerros- ja rivitalojen osalta kokemukset ovat vielä vähäisiä.
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Tulemme hyödyntämään VARANTOa tällä tiedolla.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Jälkivalvontaa lukuun ottamatta omavalvonnan vastauksia on toistaiseksi hyödynnetty vähän. Palomiehiä on ohjeistettu ilmoittamaan kohteesta, mikäli lomakkeelta on pääteltävissä asukkaan olevan jo iäkäs ja tilanteesta on jostain syystä syytä huolestua. Näissä kohteissa käydään palotarkastajan toimesta.
6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
Omavalvonta on mielenkiintoinen uusi toimintamalli ja sen vaikuttavuutta on syytä seurata. Nykyiset tietojärjestelmät eivät tue mallia, joten vie resursseja tarpeettoman paljon epäolennaisiin tehtäviin (esim. paritalojen osalta).

Pelastuslaitoksen nimi: Pohjanmaan pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Jörgen Lang, johtava palotarkastaja

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omaovertamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Omaovertamalli on käytössä pientalojen valvonnassa. Pientalolla käsitetään tässä 1-2 asunnon rakennukset.
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Kirjeitse molempiin suuntiin Postin välityksellä
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omaovertamalli tarvitsee? (helpottaako omaovertanta työtehtävää? jaetaan työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Luotiin omaovertannon prosessi ohjeistuksineen. Toiminta-alueiden palotarkastajat hoitavat kohteiden luokittelun ja jaon ”tarkastuspiireihin”. Asemaryhmävastaavat jakaa valvottavat kohteet henkilötasolle. Omaovertantotoimenpiteen rutiinia hoitavat vuorossa olevat palomiehet. Omaovertanta helpottaa työtehtäviä kaikilla tasoilla. Näkyviä Euroja on tullut jonkun verran lisää painotuotteiden, kirjekuorien ja postitusmaksujen muodossa – ei merkittäviä mutta eivät näkyneet kun kävimme tarkastamassa kohteessa.
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omaovertannon toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omaovertantaan?
Kyllä.
5. Miten omaovertannon vastaukset hyödynnetään?
Arvioidaan tarvitaanko kohteeseen palotarkastus. Koska käsittely vielä lomaketasolla muuta tilastoa kun kaikki kunnossa / ei kunnossa saatane. Sähköinen järjestelmä antaisi mahdollisuuksia tulosten hyödyntämiseen esimerkiksi tiedottamisessa
6. Vapaa sana / oma mielipide omaovertannon toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
Vaatii tuekseen tiedottamista ja ehkä pistokoemaista valvontaa. Jos tulevaisuudessa voitaisiin yhdistää eri tietolähteiden tietoja, niin omaovertantakin voisi olla tehokkaampaa. Esimerkinomaisesti: Nuohoojan ei ole merkinnyt nuohoustyön suoritetuksi kiinteistöissä mutta omaovertantalomakkeeseen on merkitty, että nuohous on suoritettu.

Pelastuslaitoksen nimi: Pohjois – Karjalan pelastuslaitos

Vastaajan nimi ja tehtävä: Jari Turunen, riskienhallintapäällikkö

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Käytössä sovellettu omavalvontamalli. 10 palotarkastusalueita paloaseman alueella. Yksi tarkastusvuorossa kerrallaan. Varsinainen palotarkastus noin 60 % asuin kiinteistöistä. Joka kodin turvaopas ja omavalvontalomake kaikkiin alueen kiinteistöihin. Asukas tekee itse omavalvontatarkastuksen, mutta lomaketta ei palauteta pelastuslaitokselle. Tarkastuksen voi halutessaan tilata ja noin 60 % käydään joka tapauksessa.
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Emme kerää omavalvonnan vastauksia.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Omavalvonta antaa asukkaille mahdollisuuden ottaa helposti kontakti palotarkastajaan, vaikka varsinaista palotarkastusta ei tehtäisikään. Ja antaa aiheen tuumata turvallisuusasioita.
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Katsotaan mitä tulee. Todennäköisesti hyödynnämme.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Asukkaan täyttämää omavalvontalomaketta hyödynnetään palotarkastuksen lähtötietona keskustelussa ja asukkaan orientoimisessa palotarkastukseen ja turvallisuusajatteluun.
6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
Omavalvonta on hyvä valvonnan apuväline, mutta ainoana melko puutteellinen. Ihmisen kohtaaminen oikeassa ympäristössä on tärkeää.

Pelastuslaitoksen nimi:

Vastaajan nimi ja tehtävä:

1. Onko alueellanne palotarkastuksen omavalvontamalli käytössä, ja jos on niin minkälaisissa kiinteistöissä?
Omavalvontamalli on käytössä pienikiinteistöissä (omakotitalot) sekä loma-asunnoissa. Tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2016 aikana rivi- ja osassa kerrostaloja sekä viljankuivaamoissa.
2. Miten vastausten jakelu, vastaanotto ja käsittely on toteutettu? (kirjeitse, sähköisesti?)
Pelastuslaitos määrittelee valvottavat rakennukset Merlot ohjelmaa käyttäen. Valvontakirjeet ja lomakkeet lähettää ja vastaanottaa postituspalvelu. Vastaukset on mahdollisuus toimittaa perinteistenä lomakkeena tai sähköisellä vastauslomakkeella.
3. Minkälaisia henkilöstöresursseja omavalvontamalli tarvitsee? (helpottaako omavalvonta työtehtävää? jaetaanko työkuorma kaikille palotarkastajille?)
Omavalvontaan tarvitaan yksi vastuhenkilö toiminnan suunnitteluun, määrittelyyn ja ohjeistamiseen (ei kokoaikainen työresurssi). Tämän lisäksi palautuneiden lomakkeiden valvonta suoritetaan valvontatyötehtävän päällystön toimesta.
4. Onko ajatuksenanne hyödyntää mahdollista tulevaa VARANTO- hanketta omavalvonnan toteuttamisessa, vai onko tarkoituksenanne käyttää jotain muuta ohjelmaa omavalvontaan?
Tarkempaa suunnitelmaa ei ole olemassa VARANNON tilanteesta johtuen, mutta alustava ajatus olisi hyödyntää.
5. Miten omavalvonnan vastaukset hyödynnetään?
Omavalvonnan kaikki lomakkeet valvotaan sekä tarvittaessa jälkivalvontaa edellyttävien kohteiden osalta suoritetaan jälkivalvontaa joko dokumentein tai paikalla suoritettavalla valvontakäynnillä.
6. Vapaa sana / oma mielipide omavalvonnan toteuttamisesta ja sen kehittämisestä.
Omavalvonta mahdollistaa suuremman joukon suoritteita. Yleinen valtakunnallinen linjaus / ohje voisi kuitenkin olla, että omavalvontalomake toimisi TUVI ja riskikartoituksena jolloin palauttamatta jättäneet olisi enemmän tarkastusta tarvitsevia. Kohteiden joista lomake on palautettu, osalta voitaisiin todeta, ettei kohde tarvitse niinkään paljon valvontaa vaan kohde on jo saanut TUVI näkökulmasta oppaan yms. Palauttaneiden osalta käsittelyn pois jättämisellä voitaisiin vapautuva resurssi käyttää hyödyksi tarkastustoimintaan joka kohdennettaisiin palauttamatta jättäneisiin kohteisiin. Palauttaneille voisi toimittaa tarvittaessa vielä uuden muistutuksen turvallisuusasioista TUVI näkökulmasta esim. seuraavana vuotena.